

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Tuzlanski kanton
OPĆINA GRADAČAC

H.K. Gradaščevića 54, 76 250 Gradačac, telefon 035-369-750, fax. 035-369-751, e.mail: opc.grad@bih.net.ba, www.gradacac.ba

**Općinska služba za privredu,
budžet i finansije**

**IZVJEŠTAJ O STANJU POLJOPRIVREDE
NA PODRUČJU OPĆINE GRADAČAC**

Gradačac, mart 2018.g.

1. U V O D

Nosioci razvoja poljoprivrede na području općine Gradačac su kako pravni subjekti tako i individualni poljoprivredni proizvodjači.

Pravni subjekti su:

DD "Duhan", Doo "Svit-Vegafruit" Doo, "Inmer", Mliječna industrija Gradačac Doo ZZ "Ledenička dolina", Doo „Poljovet“, Doo Agro-Mašić, Doo Agro-Kukuruzović, Doo Novalić, Doo Peštalić Doo „Biberkić“, JP Veterinarska stanica, , Poljoprivredna zadruga "PMG-VIP", "Naturprodukt," Doo Džerikom -Mionica , Doo "Mat trade" Gradačac , Doo "Aes-Trans" Donji Lukavac , Doo "Fruits More" Gradačac, Doo "M-DŽ" Mionioca , razna udruženja kao što su Udruženje voćara integralne proizvodnje "Voćar" Gradačac, Udruženje povrtlarske proizvodnje (plasteničke i stakleničke) Donje Ledenice, Udruženje proizvodjača mlijeka i mesa, individualni poljoprivredni proizvodjači sa svojim farmama, plastenicima, robnom proizvodnjom i slično.

U pogledu individualnih poljoprivrednih proizvodjača na području općine Gradačac ima cca 12500 domaćinstava i od toga broja procjena je da se poljoprivredom kao isključivom djelatnošću i jedinim izvorom prihoda bavi cca 50-60% domaćinstava.

Na evidenciji zavoda za zapošljavanje u mjesecu martu 2018. godine, nalazilo se 6541 lica sa obrazovnom strukturom kako slijedi: VSS – 287, VŠS-19, SSS-1569, VKV-25, KV-1951, PKV-234 i NKV-2456, od toga žena 3419. Registrovani poljoprivredni proizvođača kao djelatnost ima cca 220. Pretpostavlja se da veći dio ovih lica dohodak ostvaruju po osnovu poljoprivredne proizvodnje, a da su se na evidenciji Zavoda za zapošljavanje prijavila da bi ostvarila zdravstveno osiguranje.

Ukupan dohodak individualnog sektora poljoprivrede za općinu iznosi:(statistički pokazatelj)

- u 2011. god. – 12.500.000,00 KM,
- u 2012. god. – 7.700.000,00 KM
- u 2013 god - 14.541.020,30 KM
- u 2014 god - 1.4.268.343,81 KM
- - u 2015 god 20.345.000,00 KM
- U 2016 god 28.550.421,00KM
- U 2017 god 20.811.502,33 KM

2. OSNOVNE KARAKTERISTIKE RELJEFA

Područje općine Gradačac zauzima južni i nešto jugoistočnog dijela srednje Posavine koja se proteže na dijelu sjeverne Bosne u prostoru od $45^{\circ}10'$ do $44^{\circ}45'$ sjeverne geografske širine te od $18^{\circ}48'$ geografske dužine (istočno od Griniča).

Karakter reljeфа određuje postojanje dviju zona: ravničarska zona i zona uspona. Ravničarska zona pripada Posavini a zona uspona nastavlja i završava se na padinama Majevice i Trebave. Zona uspona po karakteru reljefa dijeli se na tri mikrozone i to: valovito talasasta, brežuljkasta i bregovita.

U pogledu visinskih odnosa treba istaći da oni nisu jako izraženi na ovom području i kreću se od 100 - 600 metara nadmorske visine.

Karakteristiku reljefa ističu još ispresijecanost terena sa potocima, uvalama i putevima.

3. PEDOLOŠKE OSOBINE I UKUPNE ZEMLJIŠNE POVRŠINE

3.1. Pedološke osobine

Zemljišta ovog područja svrstana su u dvije grupe. U prvu grupu dolaze dolinska zemljišta i druga grupa bregovita zemljišta. Dolinska zemljišta odnosno zemljišta riječnih dolina do prvih terasa, prvenstveno dolaze u obzir za industrijsku-intenzivnu poljoprivrednu proizvodnju.

Bregovita zemljišta, izuzev valovite mikrozone, nemaju pedološka svojstva za industrijsku poljoprivrednu proizvodnju ratarskih kultura. Međutim dobar dio ovih površina prestavlja vanredne mogućnosti za rentabilnu voćarsku i vinogradarsku proizvodnju. Ova zemljišta su podložna erozijama.

U pogledu hidrografskih prilika ovo područje je ispresjecano potocima i potočićima od kojih jedan dio presuši u toku ljeta. Posebne karakteristike ove mreže su vodotoci koji brzo nabujaju i poplavljaju doline kroz koje protiču, nakon čega se voda sliva u najniže predjele (ravničarski rejon) plaveći usjeve. Pored toga rejon uspona karakterišu erozioni procesi, a ravničarski rejon podzemne vode. U ravničarskom rejonu neophodni su hidromerolacioni zahvati, a na rejonu uspona zaštita od erozije i uredjenje bujica.

3.2. Ukupne zemljišne površine

Ukupna površina poljoprivrednog i šumskog, na području općine Gradačac do 1992.godine iznosila je 41.724 ha i to:

- oranice	23.241 ha ili	57,268%
- livade	3.518 ha ili	8,431%
- pašnjaci	494 ha ili	1,183 %
- voćnjaci	3.136 ha ili	7,516%
- vinogradi	4 ha ili	0,009 %
- šume	9.368 ha ili	22,452%
- neplodno zemljište	1.963 ha ili	4,704%

Od ukupnih 41.724 ha (100%) individualni sektor zauzimao je 33.515 ha ili 80,32 % oranice individualnog sektora u odnosu na ukupne površine individualnog sektora zauzimaju 19.144 ha ili 57 % livade 2.458 ha ili 7,33 %, pašnjaci 404 ha ili 1,20 %, voćnjaci 2.888 ha ili 8,61 %, vinogradi 2.0 ha ili 0,005%, šume 8.199 ha ili 24,46 % i neplodno zemljište 420 ha 1,253%.

Društveni sektor u ukupnim površinama učestvuje sa 8.209 ha ili 19,67 %. oranice društvenog sektora u odnosu na ukupne površine opštine zauzimaju 4.097 ha ili 49,90 % livade 1.060 ha ili 12,91 %, pašnjaci 90 ha ili 1,096 %, voćnjaci 248 ha ili 3,02 %, vinogradi 2 ha ili 0,024%, šume 1.169 ha ili 14,24 % i neplodno 1.543 ha ili 18,79 %.

Ukupne površine poljoprivednog i šumskog zemljišta januar 2018 godine iznosi 22.380 ha i to:

- oranice	12.634 ha
- livade	281 ha
- voćnjaci	3.600 ha
- vinograda	5 ha
- pašnjaci	258 ha
- šume	5.498 ha
- neplodno zemljište	104 ha

Od ukupnih površina 22.380 ha ili 100%, individualni sektor zauzima 20.571 ha ili 92,84 %

Na zemljište koje je predmet raspodjele, a koje je u vlasništvu države ili drugih pravnih subjekata otapada:

- Zemljište «Bosnaproduct»	245 ha
- zemljište PD DP «Napredak»	700 ha

Zemljište «Bosnaprodukta» je u nadležnosti Ministarstva poljoprivrede TK-a i izvršena je podjela prema raspisanom javnom oglasu u 2012 godini.

Zemljište PD DP „Napredak“ Općinsko vijeće općine Gradačac donijelo je odluku o gospodarenju ovim zemljištem i ono je ili treba da pređe u nadležnost Ministarstva- općine- države, trenutno se uveliko vode aktivnosti oko ovog gorućeg problema kako bih se isto zemljište moglo na daleko transparentniji način dijeliti onima koji imaju potrebu za istim u okviru poljoprivredne proizvodnje.

Na području općine daleko su veća potraživanja za poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države u odnosu na raspoložive površine.

4. KARAKTERISTIKE POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE

Poljoprivrednu proizvodnju čine: ratarska, stočarska i voćarska grana, a u okviru ratarske grane obavlja se proizvodnje merkantilne pšenice, kukuruza, krmnog bilja, krompira za industrijsku preradu plastenička i staklenička, sirovog duhana, sjemenskog krompira i dr. U okviru voćarske grane vrši se zasnivanje visoko stablašica kontinentalnog i južnog voća, zasnivanje vinograda, kao i zasnivanje koštičavog jezgrastog i drugog voća. U okviru stočarstva vrši se tov junadi, uzgoj rasplodnih junica, tov svinja, uzgoj rasplodnih ovaca, uzgoj pilenki teških roditeljskih linija, uzgoj pilenki lakih roditeljskih linija, uzgoj brojlera i dr.

4.1. Ratarska proizvodnja

4.1.1. Pšenica

Na području općine odmah iza kukuruza najzastupljenija ratarska kultura bila je pšenica. Pšenica obezbjedjuje stočarskoj proizvodnji neophodno potrebnu slamu, i uklapa se u plodore. Proizvodnju pšenice na području općine karakterišu relativno niski prinosi i nestabilna proizvodnja koja varira po godinama u zavisnosti od vremenskih prilika. U posljednje vrijeme prisutan je blagi porast sjetvenih površina ove kulture upravo iz razloga što je ova kultura premirana od strane federalne vlade. Vizuelna i ostala zapažanja glede ove kulture su pozitivna u smislu porasta bioloških i ostalih osobina. U 2017.g. ukupan prinos ove kulture po jedinici površine bio je 3,8 tone/ha.

4.1.2. Kukuruz

Kukuruz je najzastupljenija kultura koja se uzgaja na ovom području. Kukuruz je industrijska biljka od kojeg se može dobiti veći broj proizvoda, a posebno u stočarskoj proizvodnji. Planska proizvodnja kukuruza trebala bi se orijentisati na preradjivačke kapacitete kao i stalno povećanje stočnog fonda. Proizvodnja kukuruza na području općine ima perspektivu sa posebnim osvrtom na sortiment koji je pogodan za spravljanje silaže. U budućoj sjetvi kukuruza potrebno je obratiti pažnju na novi sortiment i to provjerenih proizvodjača i educirati poljoprivredne proizvodjače oko spravljanja silaže kao hrane za stočni fond. Primjetno je povećanje sjetvenih površine ove kulture uglavnom silažnog za spravljanje stočne hrane. Ukupan prinos ove kulture u 2017. g. po jedinici površine bio je 3 tona/ha, vrlo nizak prinos zbog dugotrajne suše

4.1.3. Krmno bilje

Proizvodnja krmnog bilja je neposredno vezana za unapredjenje stočarske proizvodnje. Ovo se naročito odnosi na individualni sektor jer je stočarska proizvodnja kod individualnih proizvodjača obuhvaćena gotovo u cijelosti. Obezbjedjenje kvalitetne krmne baze, pored smještaja i njegove, je osnovni elemenat za rentabilno i visokoproduktivno stočarstvo. Tendencija porasta ukupnih sjetvenih površina stočnog krmnog bilja ove grupe predstavljaju pozitivne kvalitetne promjene u razvitu poljoprivredu ovog područja. Ove promjene bi vodile poboljšanju stočne hrane i plodnosti zemljišta što je u cilju povećanja intenzivnosti proizvodnje. Proizvodnja krmnog bilja na području općine ima perspektivu u odnosu na povećanje stočnog fonda. U samoj sjetvi treba voditi računa o kvalitetu sjemena i izvršiti educiranje poljoprivrednih proizvodjača za ovaj vid proizvodnje jer je na terenu prisutna nestručna sjetva ovih kultura.

4.1.4. Industrijsko bilje

Od industrijskog bilja u ovom području trebalo bi se usmjeriti na sadnju duhana, sjetu soje kao sirovine za spravljanje stočne hrane, sadnju korparske vrbe, te uljane repice kao zdrave hrane u ljudskoj ishrani.

4.1.5. Soja

Soja ima višestruki značaj u preradjivačkoj industriji, stočarstvu, a u posljednje vrijeme koristi se kao zdrava hrana u ishrani. Ovu kulturu treba planirati na zemljištima koja su pristupačna za mašinsku obradu i boljih fizičkih i ostalih svojstava. Za ovu kulturu na području općine postoje preradjivački kapaciteti, a proizvodnju bi trebalo usmjeriti na ugovaranje za poznatog kupca i preradjivača prinios u 2017 god bio je 1,5tona/ha- vrlo nizak prinos

4.1.6. Duhan

Duhan je specifična industrijska biljka koja ima privredni značaj za područje općine zbog svoje specifičnosti u primarnoj obradi poslije obavljene berbe. Duhan je biljka koja traži puno radne snage pa je jedna od najpogodnijih kultura za apsorpciju viška radne snage koja se javlja na selu i to one radne snage gdje se ne traži veliki fizički napor već više stručnosti i specijalizacije u poslu. Upravo to je jedan od osnovnih činilaca unapredjenja poljoprivredne proizvodnje uopšte. Na području općine to je usitnjena proizvodnja gdje je po domaćinstvu angažovano svega 0,5 ha, jer se uglavnom radi o brdskim terenima i malim parcelama. Postoje mogućnosti (perspektiva) za proizvodnju duhana prvenstveno uvodjenjem drugog tipa duhana (virdžinija) s tim što su potrebna ulaganja u sušnice za sušenje ovog tipa duhana.

Čitavu problematiku oko sadnje, izbora parcele, sušenja i sve tehnologije koje prate ovu proizvodnju izvršio bi, a i vrši stručni tim DD "Duhan" Gradačac, firme koja se bavi proizvodnjom i obradom istog. Unazad nekoliko godina počela je i ozbiljnija proizvodnja duhana tipa virdžinija, gdje se duhan suši vještački na sušnice. Problematika u ovoj proizvodnji je oko isplate premija, a zbog velikog avansiranja proizvodnje i nepovoljnih kredita dolazi do smanjivanja proizvodnje. U 2017. godini sadnja duhana izvršena je na 150 ha kako u RS tako u FBiH. prinios u 2017 god bio je 0,2tona/ha- vrlo nizak prinos

4.1.7. Povrtlarske kulture

Za pravilnu ishranu stanovništva povrće je od neprocjenjive važnosti. Povrtlarske kulture imaju veliki značaj kao kulture koje se proizvode za tržiste i za prehrambenu industriju. Neku plansku proizvodnju moguće je organizovati uvezanu sa prehrambenom industrijom odnosno preradom.

S obzirom na blizinu prehrambenih kapaciteta te povoljnih klimatskih i drugih uslova tradiciju u gajenju povrća na području općine moguće je razviti krupnu robnu proizvodnju osvrćući se na preradjivačke kapacitete "Vegafruit-Svit", "Frigosa", "Fane" i dr. s tim da ta proizvodnja bude ugovorenata i po garantovanim zaštitnim otkupnim cijenama.

Na području općine dolazi do povećanja sjetvenih površina pod povrtlarskim kulturama, a posebno plasteničke i stakleničke proizvodnje. U plasteničkoj i stakleničkoj proizvodnji dolazi do širenja kontrolirane proizvodnje u smislu (temperatura, vlaga, integralna zaštita i dr.)

odnosno što manje uticaja od strane atmosferskih faktora i svega onoga što zagadjuje zdravu okolinu. Ovaj vid proizvodnje je dosta izražen u ravničarskom dijelu općine, u eksperimentalnom je obliku i na ostalim dijelovima općine. U cijelokupnoj površinskoj proizvodnji je prisutan brži napredak u smislu povećanja površina i primjene svih dostignuća koje prate ovu granu poljoprivrede. Ovdje je bitno napomenuti da se površine koje su poslije rata bile zasijane pšenicom i nekim drugim neprofitabilnim kulturama sve više zasijavaju površinskim kulturama kao i podižu se staklenički i plastenički zasadi u cilju ostvarivanja dobiti po jedinici površine.

4.1.8. Ostale žitarice

Za općinu ostale žitarice u koje spadaju ječam, zob i raž su od manjeg značaja. Ovim kulturama se zasijavaju manje površine. Zob i ječam služe kao reprodukcijski materijal u stočarstvu, a raž uglavnom kao slama za prostirku. Tehnologija proizvodnje zobi i ječma je identična agrotehnici pšenice. Ove žitarice trebale bi biti zastupljene u brdskim predjelima i zemljištima skromnih zahtjeva i drugih osobina.

4.1.9. Tabelarni prikaz sjetvenih površina u 2017/18 god.

(Statistički pokazatelji sjetve FBiH/RS)

r/br	Kultura	Prinos tona/ha u 2017. god.	Površina ha u 2017. god.
1	Pšenica	3,8	850
2	Kukuruz	3	3900
3	Soja	1,5	15
4	Duhan	0,20	160

4.1.10. Plan proljetne sjetve za 2018. godinu – statistika

Naziv kulture	Ostvareno u 2017.g.	Planirano u 2018.g.
Pšenica jara	-	-
Raž jara	-	-
Ječam jari	-	-
Zob jara	46	45
Kukuruz za zrno	3900	4000
Kukuruz u silažu	4500	4600
Djetelina	32	42
Lucerka	25	25
DTS	250	200
Duhan	160	150
Krompir	730	750
Grah	170	180
Crni luk	165	175
Bijeli luk	40	40
Kupus	725	735
Paradajz	90	90
Paprika	90	90
Krastavac	90	90
Ostalo povrće	90	90
Ostalo krmno bilje	240	200
Soja	15	15

Šećerna repa	-	-
Korparska vrba	8	8
UKUPNO	11.366	11.520

4.2. Stočarstvo

Na području općine kao i za uzgoj produktivnih rasa stoke postoje klimatski, zemljšni i drugi uslovi, a raspoloženje proizvodjača prema novim rasama u stočarstvu kreće se u pozitivnom pravcu.

Komplementarnost stočarske i ratarske proizvodnje uslovjavaju potrebu njihovog srazmernog i paralelnog razvoja kako u brojčanom stanju analogno tome i u površinama. Radi daljnog praćenja razvoja stočarske proizvodnje na području općine dajemo tabelarni prikaz brojčanog stanja, januar 2017.g.

Statistički pokazatelji

r/b	Naziv	Brojno stanje januar 2017. god.	Brojno stanje januar 2018. god.
1.	Goveda – ukupno	5900	5800
2.	od toga krave i steone junice	5250	5190
3.	Ovce – ukupno	4450	4300
4.	Od toga ovce za priplod	3200	3100
5.	Svinje – ukupno	700	680
6.	Od toga krmače i suprasne nazimice	40	38
7.	Konji – ukupno	90	85
8.	Od toga kobile i ždrebne omice	8	8
9.	Koze – ukupno	155	160
10.	Košnice pčela	3600	2550

U govedarstvu, vodećoj grani stočarstva, predviđen je simentalac odnosno domaće šareno goveče u tipu simentalac i to na cijelom području. Širenjem ove rase treba da ide putem pretapanja sadašnjeg fonda goveda kao početnog materijala i to vještačkom oplodnjom (provjerenim sjemenom i poznatih osobina). U cilju intenziviranja stočarske proizvodnje potrebno je uticati pored ostalog i na poboljšanje strukture stočnog fonda usmjeravajući ga više na proizvodno stočarstvo.

Dalnjim djelovanjem stihije na ovaj tako značajan faktor mogućnosti intenziviranja proizvodnje, a posebno u fazi uvodjenja novih produktivnih rasa, ne bi se dobio onaj efekat koji je moguće dobiti. Zato je neobično važno uspostaviti najoptimalniju srazmjeru unutar pojedinih grana stočarstva i između njih. Tržna proizvodnja u stočarstvu i usmjeravanje ove krupne grane na ovu proizvodnju (a to i jeste cilj) bilo bi znatno veće ako bi se riješio plasman stoke i stočnih proizvoda na dugoročnoj osnovi. Bez takve koncepcije teško je zamisliti da bi stočarstvo moglo otići dalje od stanja u kome je sada bez obzira na manji ili veći kvalitet rasa. Plasman i kooperativna saradnja imaju presudnu ulogu na stanje i dalje unapredjenje stočarstva. U stanju gdje predominantnu ulogu ima individualni poljoprivredni proizvodjač koji je jedva u stanju da izvrši jednostranu (prostu) reprodukciju, a da ne govorimo o proširenoj, neohodna je intervencija šire društvene zajednice u razvijanju raznih oblika proizvodne saradnje u ovoj oblasti. Na području općine prisutno je brže ukrupnjavanje stočnog fonda kod individualnih poljoprivrednih prizvodjača farmi krava za proizvodnju mlijeka i tovnih junadi (produžni tov), odvajajuženskog podmlatka provjerenih genetskih osobina. Farme muznih krava naslanjaju se na plasman mlijeka prema mljekari "Inmer" i mliječnom putu kao i ostalim mljekarama u bližem

okruženju, plasman mesa je prepušten samim poljoprivrednim proizvodjačima. Stanje u ovoj proizvodnji je stabilno i nema nekih izraženih bolesti koje su prisutne u drugim okruženjima, mada posebnu pažnju treba posvetiti nomadskoj ispaši ovaca koji je problem na ovom području, zbog pojave bolesti i šteta na poljoprivrednim usjevima i sl.

4.3. Voćarsko vinogradarska proizvodnja

Voćarstvo ima značajnu ulogu u ukupnoj poljoprivrednoj proizvodnji, a i privredni uslovi za uzgoj voća znatno su povoljniji na području općine. U strukturi dominira šljiva stenley, čačanske sorte, neke nove sorte, sporadično požegača. Ono što je interesantno za šljivu je širenje čačanskih sorti (čačanska pozna, rana, ljepotica i dr.). Ove sorte šljiva prispajevaju među prvim cisto su stolne sorte, atraktivne su na tržištu, a mogu se koristiti i u industrijskoj proizvodnji. U sortimentu šljive treba mijenjati sortu Stenley drugim sortama otpornijim na bolest moniliju koja predstavlja krupan problem za voćarenje ovom sortom šljive. U okviru ostalih voćnih vrsta mogla bi se izdvojiti jabuka (razne sorte jabuka ali najzastupljenija je ajdared) koja je trenutno u velikom brojčanom i površinskom usponu (uglavnom gusti sklopovi) odnosno po jedinici površine veći broj sadnica. Orientacija u voćarstvu ovog područja mora biti usmjerena na perspektivnost i plasman pojedinih vrsta odnosno sorti. Tu bi se na prvom mjestu mogla naći šljiva sa svim svojim sortama, jabuka koja je inače deficitarna na ovom području i ostale voćne vrste. Razmatrajući problem buduće orientacije u voćarstvu moralno bi se oslanjati na proizvodjačkim kapacitetima ove i bližih općina.

Kada govorimo o unapredjenju voćarstva onda se mora imati na umu više faktora koji utiču na njegov razvoj. Voćarstvo predstavlja veoma specifičnu granu poljoprivrede koja zahtijeva mnogo stručnog znanja, stalna ulaganja, provođenje osnovnih agrotehničkih mjera, znatan angažman radne snage i druga dostignuća koja prate ovu granu poljoprivrede. Samo u tom slučaju uz odgovarajuće zemljишne i klimatske uslove možemo očekivati ustaljene prinose odgovarajućeg kvaliteta i odredjene ekonomski efekte.

I ono što se može reći za voćne vrste a to je da osim šljive i to pojedinih sorti sve ostale voćne vrste su deficitarne ili ih uopšte nema u ponudi na našem području. Radi se prvenstveno o razvoju voćarstva onih kultura koje traže angažovanje velikog broja radne snage, a takve robe bi se mogle ponuditi i plasirati na zapadnom tržištu Europe.

U daljem tekstu dajemo brojčano stanje voćnih vrsta po statističkim pokazateljima januar 2018.g.

Vrsta voća	Broj stabala ukupno u 2018.g.
Trešnje	80.000
Višnja	8.000
Kajsija	26.000
Jabuke	1.150.000
Kruške	450.000
Dunje	4.050
Šljive	1.470.000
Breskve	26000
Orasi	19.800
UKUPNO	3.233.850

Planirane proizvodnje koje bi mogle biti predmet izvoza u 2018.g. su:

- 12000 t šljive;
- 5500 t jabuke;
- 1000 t kruške.

5. SUBJEKTI KOJI SU UKLJUČENI U POLJOPRIVREDNU PROIZVODNJU

5.1. "Naturprodukt" d.o.o. Gradačac (direktor Hećimović Senad)

Firma "Naturprodukt" posjeduje tvornicu komposta za uzgoj šampinjona, kapaciteta 240 tona, mjesne proizvodnje koja predstavlja jedinu proizvodnju te vrste u BiH.

Momentalna iskorištenost kapaciteta je 80% jer nije dovršena druga komora za pasterizaciju. Uz malu dogradnju platoa za namakanje slame kapacitet bi se mogao povećati na 320 tona mjesечно proizvodnje, a uvodjenjem linije za brikitiranje komposta mogao bi se postići izvoz na tržište Republike Hrvatske.

Plasman proizvoda se odvija na cijelom prostoru BiH, a najveći je na području Sarajevskog i Tuzlanskog kantona.

Problemi koji limitiraju proizvodnju u poslovanju firme ogledaju se u više segmenata, a najvažniji su sljedeći:

1. nepovoljna kreditna sredstva za ovakav vid proizvodnje (kratak rok otplate);
2. stvaranje gljivarskog sektora koji je u ratu totalno uništen, prepušten je većim dijelom na teret domaće proizvodnje komposta;
3. Ne postojanje obrtnog kapitala za kvalitetno praćenje proizvodnje jer specifičnosti proizvodnje iziskuju lagerovanje sirovina (pšenica slama) na godišnjem nivou;
4. Ne postojanje Vladinih zaštitnih mjera za ovakav vid proizvodnje jer za uvoz komposta ne postoji niti carinska stopa.

Napominjemo da domaća proizvodnja komposta utiče na razvoj gljivarskog sektora u BiH, a samim tim i na otvaranje novih radnih mjestra (porodični biznis) Tim se povećava i domaća proizvodnja hrane tj. gljiva šampinjona (primjer uvoz šampinjona u BiH za 2014.g. iznosi 100 tona u posljednju godinu dana. Firma je izvršila modernizaciju linije – tunela (savavremena tehnologija).

5.2. "INMER" d.o.o. Gradačac

"INMER" d.o.o. Gradačac jedna je od vodećih mljekara u Bosni i Hercegovini, a proizvodnjom i preradom mlijeka i mliječnih proizvoda bavi se od 1999.godine. Proizvodnja mljekare Inmer temelji se isključivo na domaćoj sirovini, a proizvodi robnih marki MIG, domaće blago i Dukat prisutni na teritoriji cijele Bosne i Hercegovine.

Ključni poslovni iskorak današnje mljekare "Inmer" d.o.o. učinjen je 1. juna 2007.godine, kada mljekara Inmer ulazi u sastav Dukat mliječne industrije d.d.

Dukat d.d. je danas vlasnik Inmer d.o.o. Planovi za Inmer i cjelokupno tržište BiH vrlo su ambiciozni i u toku je njihova realizacija - intenzivno razvijanje primarne proizvodnje mlijeka u partnerskoj saradnji s proizvodjačima mlijeka, razvijanje domaće proizvodnje, uvodjenje novih znanja i tehnologija, jačanje robnih marki uz insistiranje na vrhunskoj kvaliteti proizvoda.

Investiranje u proširenje kapaciteta i kvalitetu proizvoda mljekare Inmer započelo je već 2007.godine u sklopu dvogodišnjeg investicijskog plana Dukat mliječne industrije, vrijednog dva miliona eura. Tako su kapaciteti za prijem i preradu svježeg mlijeka, kao baza poslovanja, udvostručeni na sadašnjih 200.000 litara dnevno, dok je prerada mlijeka u prvom kvartalu 2013.godine povećana u odnosu na 2012 godinu . Osim na tržištu BiH, proizvode mljekare Inmer Dukat plasirana na tržištu Hrvatske, Srbije, Crne Gore, Kosova i Makedonije.

Osnovna odrednica društveno odgovornog poslovanja Dukat mliječne industrije jest poticanje primarne proizvodnje mlijeka na svim tržištima gdje je Dukat prisutan vlastitom proizvodnjom. Stvaranje i njegovanje partnerskih odnosa s proizvodjačima mlijeka, finansijska, stručna i savjetodavna pomoć stručnog tima agronoma i veterinara, koji su svakodnevno na

raspolaganju kooperantima, odlika je ali i konkurentska prednost Dukat mliječne industrije na svim tržišima na kojima je prisutna vlastitom proizvodnjom. Velike napore Dukat mliječna industrija ulaze u razvoj poslovnja kooperanata čije poslovanje prilagodjava standardima proizvodnje mlijeka propisanim od strane Europske Unije.

Mljekara Inmer u svom sustavu otkupa mlijeka broji više od 800 proizvodjača mlijeka i 120 otkupnih stanica opremljenih suvremenim laktofrizima. Pored toga u otkupu učestvuju i 2 zadruge i 2 proizvodjača koji ukupno otkupljuju mlijeko od preko 1400 proizvodjača mlijeka. Dnevno mljekara Inmer otkupljuje više od 80.000 litara svježeg mlijeka, a otkup i prerada mlijeka povećava se iz dana u dan ulaskom mljekare Inmer u sastav Dukat mliječne industrije.

Mljekara Inmer danas zapošljava 67 uposlenih, te nastoji u organizaciju uključiti što veći broj mladih obrazovnih kadrova sa područja Općine Gradačac, i šire.

„Mliječna industrija 99“

„Mliječna industrija 99“ d.o.o. je osnovana 2015 godine, kupovinom strateškog udjela od Zott International GmbH, Mertingen, Njemačka. Osnovna djelatnost naše kompanije je prerada i promet mlijeka i mliječnih prerađevina. Kompanije je locirana u Gradačcu, u sjeveroistočnom dijelu Bosne i Hercegovine, sa strateškom pozicijom u blizini granice sa Republikom Hrvatskom i odgovarajućim putnim komunikacijama. Trenutno je u našoj kompaniji zaposleno 59 mladih i energičnih radnika, od kojih je 12 visokoobrazovanih, sa kontinuiranim rastom broja zaposlenih. Pored toga, preko 1500 zadovoljnih kooperanata dolaze kao rezultat ozbiljnog i sistemskog rada i pristupa otkupu sirovog mlijeka. Dnevni kapacitet naše mljekare je 250,000 litara sirovog mlijeka, dok u ovom trenutku otkupljujemo preko 90,000 litara. Mlijeko otkupljujemo na čitavom teritoriju Bosne i Hercegovine, te u zadnje vrijeme u nedostatku sirovine na domaćem tržištu, sirovo mlijeko uvozimo iz Hrvatske, Njemačke, te drugih evropskih zemalja. Također, naša kompanije je ponosni vlasnik nekoliko certifikata o kvaliteti i kontroli menadzmenta, sljedivosti proizvodnje, kontroli kvalitete, te Halal certifikata. Kao rezultat gore navedenih kompetencija, ponosni smo vlasnik EU licence za izvoz naših proizvoda u zemlje Evropske Unije, licence koja dokazuje da su naši proizvodi i proizvodni proces u standardu sa strogiim regulativama Evropske Unije. Pored tradicionalnog prisustva na policama bosanskohercegovačkih trgovinskih lanaca, proizvodi naših brendova „Natura“ i „Milkland“ mogu se naći i na policama zemalja u regionu (Hrvatska, Srbija, Crna Gora, Kosovo, Makedonija, Albanija). Prodaja je koncipirana na način da za svako od gore navedenih tržišta imamo naše generalne uvoznike i distributere, u čijem assortimanu se mogu naći proizvodi naših brendova „Natura“ i „Milkland“. Problemi s kojima se susreće naša mljekara je nedostupnost edukovane i neiskusne radne snage, problemi birokratske prirode te mnogi drugi problemi.

5.3. “PILKOM” d.o.o. Gradačac (direktor Hasanović Latif)

Preduzeće "PILKOM" d.o.o. Gradačac osnovano je 15.03.2000. godine i bavi se uzgojem peradi kao osnovnom djelatnošću, klaoničarskom djelatnošću, proizvodnjom stočne hrane (koncentrata za tov pilića), transportom za vlastite potrebe (dovoz repromaterijala i odvoz gotovih proizvoda) kao i prometom. Firma posjeduje savremenu automatsku klaonicu kapaciteta 2000 komada zaklanih brojlera na jedan sat, mješaonu stočne hrane kapaciteta 5000 kg gotovog koncentrata za jedan sat, vozni park koji sačinjavaju 4 kamiona, 16 kombija, 2 kededija i 1 viljuškar. Upošljava 59 radnika na neodredjeno vrijeme, 9 sezonskih radnika i 27 kooperantskih farmi sa područja TK kao i nekoliko kooperanata iz Republike Srpske. Robu iz svoga proizvodnog assortimenta plasira širom Federacije BiH, a jedan dio i na područje Republike Srpske. Posjeduje HACCP i ISO 9001:2000 kao i HALAL certifikat.

Firma Pilkom je u 2016. godini proizvela i zaklala 2.180.000 komada peradi od čije je obrade dobiveno 3.161.000 kilograma pilećeg mesa, što firmu svrstava na treće mjesto po obimu proizvodnje pilećeg mesa u Bosni i Hercegovini.

U aprilu 2010.godine u krugu firme se otvaraju dvije savremene hladnjače kapaciteta 500 tona dok se u toku godine planira završiti objekat u kojem će biti smještena fabrika za preradu pilećeg mesa čime će se povećati paleta proizvoda ove firme i broj zaposlenih.

Naredni plan razvoja ovog preduzeća je izgradnja kompleksa farmi kapaciteta 160.000 komada peradi u jednom turnusu ili 1.120.000 komada u toku jedne kalendarske godine.

Koperaciju ostvaruju preko P.Z Mis-Coperativa Petrovo

Po prirodi posla potrebne su veterinarske i komunalne usluge, a koje trenutno vrše JU Veterinarska stanica Gradačac i JKP Komunalac Gradačac. Za te usluge preduzeće izdvaja velika sredstva. Veterinarske usluge JU Veterinarske stanice Gradačac u periodu od 2011. do 2014.godine iznosile su cca 200.000 KM.

Trenutno stanje u firmi Pilkom nije zadovoljavajuće.

5.4. DOO «Biberkić» Gradačac

Bavi se uzgojem i proizvodnjom pilećeg mesa. U okviru firme «Biberkić» objedinjene su sve farme koje egzistiraju na području općine za uzgoj brojlera a koje nisu u sastavu «Pilkoma», a to su:

1. Biberkić Fadil kapaciteta	10000 kom
2. Biberkić Nermin kapaciteta	15000 kom

Godišnja planska proizvodnja sastoji se od 5 turnusa i iznosi 600000 kom. Firma «Biberkić» trenutno ima 38 kooperanata sa područja Tuzlanskog, Posavskog kantona i Brčko Distrikta. U okviru firme radi klaonica kapaciteta 700 komada brojlera na sat, a u toku je pripremna faza za nadogradnju klaonice kapaciteta 2000 kom/sat. Firma posjeduje vlastitu mješaonu hrane.

5.5. ZZ «Ledenička dolina»

ZZ «Ledenička dolina» je registrovana 2005.godine i osnovna zadaća joj je proizvodnja mlijeka i mesa. Posjeduje savremene farme za uzgoj tovnih junadi, visoko steonih junica kao i proizvodnju mlijeka sa 80% popunjениh kapaciteta i trenutno brojno stanje je cca 250 visokomlijječnih krava, cca 100 junadi za tov i 100 ženskih teladi za vlastitu reprodukciju. Ima 15 uposlenih radnika. ZZ ima svu opremu i osposobljene radnike za bavljenje ovom proizvodnjom. Problemi u okviru zadruge su nedovoljne površine poljoprivrednog zemljišta koje bi se mogle dodijeliti u bližem okruženju.

5.6. DOO «Vegafruit-Svit”

U procesu privatizacije fabrika za preradu voća i povrća «Bosnaproduct» doo Gradačac je ugašena kao privredni subjekt. Pravni nasljednik «Bosnaprodukta» je «Vegafruit» doo Brijesnica Mala.

Proizvodni program u fabrici «Vegafruit» doo pogon Gradačac ostao je isti u odnosu na «Bosnaproduct». Proizvodni program fabrike obuhvata:

- proizvodnju marmelade, džema i pekmeza;
- proizvodnju voćnih sirupa i sokova;
- proizvodnju alkohola (rakije – šljivovica, viljamovka, jabukovača);
- preradu povrća (krastavac, paprika, cvekla, đuveč, ajvar);
- proizvodnju duboko zamrznutih voćnih kaša .

Fabrika posjeduje vlastitu hladnjaču.

U «Vegafruit» d.o.o. pogon Gradačac uradjena je sanacija u gradjevinskom i tehnološkom dijelu fabrike. U tehnološkom dijelu instalirane su nove proizvodne linije koje zadovoljavaju visoke standarde:

- linija marmelade 30 t/24 h
- linija voćnih sirupa 6000 l/h
- linija alkohola 6000 l/h

Osim navedenih novih linija izvršena je sanacija hladnjače kapaciteta 2100 t.

Pored instalirane opreme u fabrići su uvedeni standardi ISO 9001:2000 i HACCP.

Fabrika osim na domaćem tržištu svoje proizvode plasira u susjedne zemlje, zemlje EU i prekooceanske zemlje.

Razvojni programi fabrike obuhvataju:

- proizvodnja kečapa;
- proizvodnja duboko zamrznutog voća (rolend).

U cilju poboljšanja kooperacije između primarnih poljoprivrednih proizvodjača (zemljoradničke zadruge, udruženja, individualni proizvodjači) s jedne strane i fabrike s druge strane poželjno je blagovremeno potpisivanje ugovora o otkupu voća i povrća.

Prijedlozi u kojem bi smjeru trebalo djelovati za poboljašnje uslova rada:

1. Formiranje agrobanke koja će pratiti razvoj poljoprivrede,
2. Pronalaženje nosioca istinskog primarnog agrara (farmer, zadruga, udruženje)

Proizvodnja hrane u Federaciji BiH predstavlja prioritetnu granu. Ova proizvodnja je makro ekonomskom vizijom razvoja ocijenjena kao osnovna poluga razvoja društva. Uvoz srodnih proizvoda u FBiH je ogroman pa su i mogućnosti supstitucije uvoza izuzetno velike, kao i mogućnosti izvoza su izuzetno velike, pored navedenog i svijest potrošača se kontinuirano razvija i sve više potrošača se opredjeljuje za domaće proizvode.

Karakteristike proizvoda koje odlučuju o uspjehu i neuspjehu u dajoj djelatnosti su kvalitet, rokovi isporuke, cijene i karakteristike proizvoda. U procesu proizvodnje su prisutna uska grla i oštećenja na objektima, opremi, infrastrukturi, ali se kapacitet koristi u granica mogućih.

Uz planiranu proizvodnju na proizvodnim linijama bila bi potpuna uposlenost kapaciteta i proizvodnje da bi se organizovala u dvije smjene, a u jeku sezonske proizvodnje bi se organizovala u tri smjene. Instališu se kapaciteti za voćne kaše za duboko zamrzavanje voća 25 tona na dan.

Kao imperativ u narednom periodu se postavlja zadatak jačanje kadrovske osnove tvornice, posebno inžinjerskim kadrovima koji će biti u stanju preuzeti znanje i unaprijediti proces, podići kvalitet i sigurnost proizvoda.

5.7. PZ "PMG-VIP" Gradačac

PZ „PMG –ViP“ Gradačac osnovana je krajem 2002. godine sa prevashodnim ciljem da poveže primarnu proizvodnju, preradu i plasman voća i povrća prerada kukuruza šećerca. U ovom momentu Zadruga broji 51 zadrugara – osnivača i oko 200 kooperanata. Zadrgari dolaze pretežno sa teritorije Općine Gradačac. To su voćari i povrtlari na otvoreno i u zaštićenom prostoru. U okviru zadruge instalirana je linija za kuhanje, vakumiranje i sterilizaciju kukuruza šećerca, plinska sušnica manjeg kapaciteta, mašine sortirke za jabuku, mašine za čišćenje, kalibriranje i vaganje krompira i luka. Uz gore navedeno Zadruga posjeduje i hladnjače kapaciteta 400 tona.

Trenutno broji 6 stalno zaposlena radnika, a u sezoni oko 15 radnika po Ugovoru o povremenim i privremenim poslovima.

Proizvodi koji su pordfolij u PMG-ViP su: jabuka, luk, krompir, kukuruz šećerac, bamija, a ostali proizvodi po momentu prispjeća.

Proizvodi se za sada plasiraju samo na domaćem tržištu u velikim tržnim centrima Konzum, Mercator, Džananović, Robot Comerc koji se nalaze u Sarajevu, Tuzli, Zenici, Mostaru i dr. U 2007. godini potpisana je ugovor o zakupu objekta i zemljišta do 2020 godine.

PZ PMG-ViP može plasirati šljivu od svojih zadrugara, a ujedno pokušava pronaći zapadno evropsko tržište za šljivu.

PZ PMG-ViP je radio dugoročno planiranje i došlo se do podataka da je očekivati u narednim godinama berbu šljive u količinama od 13.000-15.000 tona, a jabuke 5.500-6.500 tona i kruške oko 3000 tona dobre kvalitete na području Općine Gradačac na godišnjem nivou.

6. MREŽA PROTIVGRADNIH STANICA

Na području opštine Gradačac se trenutno nalazi u potpunosti izgrađenih šest protivgradnih stanica na slijedećim mjestima:

- Protivgradna stanica Br. 147 Ledenice Donje, kod strijelca Stojana Stanića
- Protivgradna stanica Br. 148 Novalići, kod strijelca Sefera Omerovića
- Protivgradna stanica Br. 149 Mionica (Krčevine), kod strijelca Hasana Mujića
- Protivgradna stanica Br. 150 Vučkovci, kod strijelca Omera Omerčevića
- Protivgradna stanica Br. 151 Jelovče Selo, kod strijelca Eminu Mešanović
- Protivgradna stanica Br. 152 Zelina Srednja, kod strijelca Mehmeda Džinića

Svaka protivgradna stanica na početku protivgradne sezone je snabdjevena sa po 12 protivgradnih raket.

U periodu protivgradne sezone 2005 i 2006. godine, ispaljene su 52 protivgradne rakete tipa TG – 10, a u 2007.godini bilo je pripremnih aktivnosti ali nije ispaljena ni jedna raka, znači na zalihi su bile 72 rakete, u 2008.godini ispaljeno je 78 raketa, u 2009.g. ispaljene su 22 rakete u 2010.g. Ispaljeno je 26 raketa., u 2011 godini ispaljeno je 48 raketa , u 2012 godini ispaljeno 20, a u 2013 godini ispaljeno 34 rakete. U 2014 ispaljeno 72 rakete u 2016 god ispaljeno je 23 rakete u 11 djelovanja , u 2017 ispaljeno je 40 raketa . Aktivnosti na protivgradnoj zaštiti su krenule od mjeseca februara (popunjene protivgradne stanice raketama) izvršene sitne popravke i drugo tako da radni period od 15.04.2018.g. može nesmetano da krene.

Nadamo se da će se sa širenjem zaštićenog prostora na Tuzlanski kanton podići kvalitet protivgradne zaštite na našem području.

6.1. Efikasnost sistema zaštite od grada

Grad nanosi štete svake godine koje su često katastrofalne. Sistem omogućuje smanjenje šteta od grada i do 80 % od šteta koje su sejavljale prije.

Sistem zaštite od grada ne otklanja grad kao pojavu, već smanjuje štete od grada. To znači da u izuzetnim i složenim vremenskim situacijama, kada su gradonosni procesi jakog intenziteta, može i pored dejstva zaštite od grada da dođe do padanja grada i šteta. Međutim, i tada se štete osjetno smanjuju jer je prirodni proces obrazovanja grada u znatnoj mjeri poremećen.

6.2. Plan aktivnosti protivgradne zaštite na području općine Gradačac u 2018 godini

JODP "Protivgradna zaštita republike srpske" Gradiška, na području opštine Gradačac će u protivgradnoj sezoni 2018. godine, braniti teritoriju od 21.800 ha, sa šest protivgradnih stanica . Postoji potreba za izgradnjom još dvije protivgradne stanice kako bi se zaokružila branjena površina općine Gradačac i to na području MZ Srnice Gornje i Omeragići- Gornje Ledenice a predračunska vrijednost svih radova iznosila bi za obadvije cca 48.000 do 55.000 KM.

Za jednu protivgradnu stanicu određena je lokacija te je na redu administrativni dio posla, i po okončanju tih aktivnosti započeće izgradnja.

7. OSTVARIVANJE NOVČANIH PODRŠKI U PRIMARNOJ

POLJOPRIVREDNOJ PROIZVODNJI

7.1. Novčane podrške koje se ostvaruju na nivou Federacije

Novčane podrške koje poljoprivredni proizvodjači ostvaruju na nivou Federacije odnose se na sljedeće grane poljoprivredne proizvodnje:

1. Proizvodnja merkantilne pšenice
2. Krmno bilje na oranicama
3. Proizvodnja krompira za industrijsku preradu
4. Proizvodnja povrća za industrijsku preradu
5. Proizvodnja sirovog duhana u listu roda 2016.g.
6. Proizvodnja sjemenske pšenice
7. Proizvodnja sjemenskog krompira roda 2016.g.
8. Proizvodnja svježeg kravljeg, ovčijeg i kozijeg mlijeka
9. Tov junadi
10. Tov svinja
11. Uzgoj rasplodnih junica čiste pasmine u sistemu uzgojno-seleksijskog rada na farmama 2 i više
12. uzgoj rasplodnih ovaca u sistemu uzgojno-seleksijskog rada 50 i više
13. uzgoj pilenki teških roditeljskih linija
14. uzgoj pilenki lakih roditeljskih linija
15. proizvodnja meda
16. proizvodnja morske ribe
17. obilježavanje rasplodnih ovaca

7.2. Novčane podrške koje se ostvaruju na nivou Kantona

Novčane podrške koje poljoprivredni proizvodjači ostvaruju na nivou Kantona odnose se na sljedeće grane poljoprivredne proizvodnje:

- Muzne krave u sistemu proizvodnje i otkupa mlijeka
- utovljene svinje
- proizvodnja pilećeg mesa
- vještačko osjemenjavanje
- košnice pčela, lijekovi
- proizvodnja leguminoza
- proizvodnja povrća u zaštićenom prostoru
- proizvodnja gljiva
- proizvodnja voća
- kapitalne investicije
- regresivanje kamate
- sufinansiranje troškova za registrovane poljop. proizvođače

Brojno stanje podnešenih zahtjeva i odobreno novčanih sredstava podrški u 2017 godini kako slijedi po proizvodnjama

r.b.	Vrsta proizvodnje	Broj rješenja o ostvarivanju prava na novčanu podršku za fizička lica	Broj rješenja o ostvarivanju prava na novčanu podršku za pravna lica	Broj rješenja o ostvarivanju prava na novčanu podršku za obrtnike	Iznos novčane podrške za fizička lica	Iznos novčane podrške za pravna lica	Iznos novčane podrške za obrtnike
MODEL PODRŠKE PROIZVODNJI							
	1. BILJNA PROIZVODNJA						
1.	Proizvodnja kukuruza	141		9	46.156,90		3.768,76
2.	Proizvodnja kornišona za industrijsku preradu	56	1	1	15.152,30	1.301,58	2.939,85
3.	Proizvodnja merkantilnog krompira	1			847,30		
4.	Proizvodnja povrća i jagode u zaštićenom prostoru	80		6	52.457,00		16.323,60
5.	Proizvodnja voća	197			389.875,95		
6.	Otkup voća za preradu na području Kantona		7			105.199,92	
7.	Proizvodnja gljiva (šampinjoni,bukovače,šitake)	6		1	22.662,00		2.862,70
8.	Proizvodnja komposta		1			23.145,00	
9.	Proizvodnja nasada jagodičastog voća (malina,kupina,jagoda,borovnica,ribizla i aronija)						
10.	Podizanje višegodišnjih nasada, voćnjaci intenzivni-šljiva	11	1		16.925,00	4.890,00	
	ANIMALNA PROIZVODNJA						
11.	Vještacko osjemenjavanje plotkinja		1			6.331,50	
12.	Proizvodnja pilećeg mesa		1	10		9.394,00	53.062,00
13.	Muzna grla u otkupu mlijeka		2			2.700,00	
14.	Košnice pčela, uzgoj pčelinjih zajednica	1			114		
15.	Regres kamata na kredite namijenjene otkupu poljoprivrednih proizvoda						
16.	Podrška organizatorima proizvodnje u kooperaciji otkupa proizvoda iz kooperacije i prodaja tih proizvoda						
	UKUPNO MODEL						

	PODRŠKE PROIZVODNJI						
	MODEL KAPITALNIH ULAGANJA						
17.	Sufinansiranje nabavke mehanizacije i opreme u animalnoj i biljnoj proizvodnji	24	7	4	122.219,44	295.060,10	30.211,30
18.	Regres kamata na kredite za kapitalna ulaganja u poljoprivredi i ruralnom razvoju i preradi poljoprivrednih proizvoda						
	UKUPNO MODEL KAPITALNIH ULAGANJA						
	MODEL RURALNOG RAZVOJA						
19.	Sufinansiranje troškova po osnovu penzionog i zdravstvenog osiguranja nosioca poljoprivrednog gospodarstva, kojima je poljoprivreda osnovna djelatnost						
	MODEL OSTALIH VRSTA PODRŠKI						
21.	Sufinansiranje realizacije projekata od značaja za Koton		1			3.000,00	
	UKUPNO	517	22	31	666.410,54	451.022,10	109.168,21
	UKUPNO FINANCIJSKIH SREDSTAVA	1.226.600,85 KM					

Dosadašnja praksa je pokazala da od ukupne izdvojenih finansijskih sredstava od strane federalnog i kantonalnog ministarstva poljoprivredni proizvodjači sa svojim proizvodnjama povuku oko 40-50% sredstava.

U prikupljanju egzatnih pokazatelja od strane nosilaca aktivnosti poljoprivredne proizvodnje pravna lica, zemljoradničke zadruge i ostali, općinska administracija – sektor za poljoprivredu imao je poteškoće u prikupljanju relevantnih pokazatelja koji su bitni za ovaj izvještaj, tako da su moguće neke greške u kapacitetima, obimu proizvodnje i drugim bitnim činjenicama koje mogu da promijene sliku određenog subjekta.

Iz svega gore iznešenog može se zaključiti da je 2017 godina bila vrlo promjenjiva u smislu prinosa prvenstveno zbog dugotrajne suše, te se mora uveliko razmišljati o tim modifikacijama koje će biti sve izraženije u narednim godinama .

Na kraju ovog izvještaja koji predstavlja početnu osnovu za dijalog i donošenje nekih zaključaka dajemo nekoliko prijedloga, mjera, a oni su:

8. PRIJEDLOG MJERA NA POBOLJŠANJU RAZVOJA POLJOPRIVREDE OPĆINE GRADAČAC

Kada je u pitanju prijedlog mjera na poboljšanju razvoja poljoprivrede općine Gradačac one bi se mogle svrstati u dvije skupine i to:

- mjere koje se donose sa nivoa države – kantona na čije donošenje možemo uticati preko federalnih i kantonalnih poslanika i
- mjere koje možemo donijeti na nivou općine, u okviru ovlasti načelnika i općinskog vijeća.

Prva skupina mjera je daleko veća od kojih ćemo nabrojati neke:

- zabraniti nomadsku ispašu na čitavom području općine (aktivnosti su uveliko u toku, dale su rezultate i treba ih nastaviti);
- očuvanje zemljišta od uništavanja kroz kvalitetniju primjenu zakonskih propisa;
- unutrašnje tržište urediti potpuno slobodno, a protiv nelojalne strane konkurenциje primijeniti mjere zaštite domaće proizvodnje kroz carine, prelevmane, kontigente i sl.
- podsticati primjenu struke kroz osnivanje različitih strukovnih udruženja na interesnom osnovu samih proizvodjača i njihove kvalitetnije edukacije;
- aktiviranje privredne komore oko realizacije programa razvoja (privredna komora – udruženje agronoma);
- uvodjenje sistema cjenovne sigurnosti poljoprivrednih proizvoda, kao i još mnogo drugih mera, na čije donošenje možemo uticati sa nivoa općine preko poslanika u parlamentima, uz prethodno usaglašavanje na nivou općinskog vijeća, a njihovim primjenama na terenu a posebno sa aspekta primjene istih na nivou naše općine kao jedne strateške grane poljoprivrede;
- izdvajanje finansijskih sredstava u budžetu (poljoprivredna proizvodnja) za djelovanja tamo gdje se ukaže potreba cca 3-5 % budžeta.
- pokušati spriječiti štete koje pričinjavaju divlje svinje na poljoprivrednim usjevima u koordinaciji sa Lovačkim društvom.

Dругa skupina mera koja se mogu donijeti na nivou općine, a to su:

- izrada kvalitetnih projekata za rekultivaciju zemljišta od sredstava koja se uplaćuju za promjenu namjene poljoprivrednog zemljišta sa nivoa općine u budžet kantona (povratna sredstva);
- nastaviti sa stvaranjem strukovnih udruženja poljoprivrednih proizvodjača, zadruga na interesnim osnovama radi lakšeg nastupa na tržištu kako kod nabavke repromaterijala, tako i kod prodaje poljoprivrednih proizvoda;
- uvodjenje novih sortimenata, otpornih na bolesti, šljive, jabuke, podizanjem nasada voća za potrebe preradjivačke industrije kao i potrebe u svježem stanju, te za izvoz kako u svježem tako i u preradjenom stanju,
- pored razvoja voćarstva posvetiti pažnju razvoju stočarstva - selekcijskoj službi (poljoprivredni zavod – veterinarska služba), povrtlarskoj proizvodnji (plastenici i staklenici uz kontroliran režim proizvodnje), kao i povrtlarskoj proizvodnji na otvorenom;
- davanjem olakšica od strane općine privatnim poduzetnicima koji su zainteresovani za podizanje predjivačkih kapaciteta kroz dodjelu lokacija uz minimalnu naknadu kao i olakšica u plaćanju posebnih taksi koje su u nadležnosti općine;
- donošenjem odluka koje proizilaze iz odredbi Zakona o poljoprivrednom zemljištu i Zakona o vodama, a sve u cilju što efikasnijeg rješavanja problema na terenu

